

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԽԶՈՒՄԸ.

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԸ ԱՆԿԱՆ

Դառնանք, սակայն, Տրապիզոնի բանակցութիւններին և Անդրկովկասի ներսը կատարուող դէպքերին:

Ընթերցողը կը յիշէ, որ մարտ 13-ին Սէյմը տւեց «արտակարգ լիազօրութիւններ» հաշտարար պատուիրակութեան նախագահ Չխենկելիին: Այդ լիազօրութիւնը ստանալուց յետոյ, պատուիրակութիւնը, խորհրդատուովի ճրգ նիստում, մարտ 23-ին յայտարարեց, որ Անդրկովկասեան կառավարութիւնը գիշում է թիւրքերին ամբողջ Օլթիի շրջանը, Արդահանի շրջանի հարաւային մասը, Կարսի շրջանի հարաւ-արեւմտեան մասն ու Կաղզւանի շրջանի արեւմտեան մասը և պատրաստակամութիւն է յայտնում թիւրքերի հետ միասին թիւրքահայկական խնդրի լուծման համար դռնել օսմանեան կայսրութեանը ընդունելի մի ձև, որը միաժամանակ հնարաւորութիւն տար թիւրքահայտակ հայերին և ուրիշ ժողովուրդներին վերադառնալու իրենց տեղերը և ստանալու ապահովութեան որոշ երաշխիքներ:

Այսպիսով, թիւրքահայկական ինքնավարութեան խնդիրը կովկասեան պատուիրակութեան առաջարկութիւնների մէջ դառնում էր զուտ գաղթականական մի հարց՝ գուրկ գործնական որևէ արժէքից: Բայց թիւրքերը դրս դէմ էլ խիստ կերպով բողոքեցին:

Չխենկելիի այս յայտարարութիւնը լսելուց յետոյ, Ռէուֆ բէյը պատասխանեց, թէ ինքը պէտք ունի կառավարութիւնից նոր հրահանգներ ստանալու և առաջարկեց ընդմիջում անել: Միւս օրը, փետր. 24-ին, Սարըղամիշի անկման յաջորդ օրը, երեկոյեան ժամը 9-ին թիւրքերից ստացուեց հետեւեալ վերջնագիրը. «Պարոն նախագահ, Օսմանեան կայսերական կառավարութիւնը պնդում է 1918թ. 21 մարտ յայտարարութեան վրա և խնդրում է յարդելի Անդրկ. Պատուիրակութեան այդ առթիւ, 48 ժամեայ ընթացքում, տալ վերջնական պատասխան», այսինքն՝ ընդունել Բրեստ-Լիտովսկի դաշնագիրը և Անդրկովկասը յայտարարել անկախ: Մարտ 25-ի առաւօտեան Չխենկելիի յայտարարութիւնն ու վերջնագիրը հեռագրւեց Թիֆլիս: Մարտ 26-ին ստացուեց կառավարութեան պատասխանը, որով համաձայնութիւն էր տալիս գիշերու Կարսի նահանգը և Արդւինի շրջանը՝ մերժելով գիշեր Բաթումը: Պատուիրակութիւնը նոյն օրն իսկ, աչքի առաջ